

Examen VMBO-GL en TL

2018

tijdvak 1
vrijdag 18 mei
09.00 - 11.00 uur

aardrijkskunde CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 45 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 57 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Open vragen

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Weer en klimaat

- 1p 1 In de volgende drie stappen wordt het ontstaan van het broeikaseffect beschreven. De stappen staan in willekeurige volgorde.
- 1 De aarde geeft warmte van de weerkaatste zonnestrallen af aan de atmosfeer.
  - 2 De binnenkomende zonnestrallen gaan door de atmosfeer heen naar de aarde.
  - 3 De gemiddelde temperatuur op aarde stijgt, omdat een deel van de zonnestrallen teruggekaatst wordt naar de aarde.
- Wat is de juiste volgorde van het ontstaan van het broeikaseffect?
- A** 1 - 2 - 3
B 1 - 3 - 2
C 2 - 1 - 3
D 2 - 3 - 1

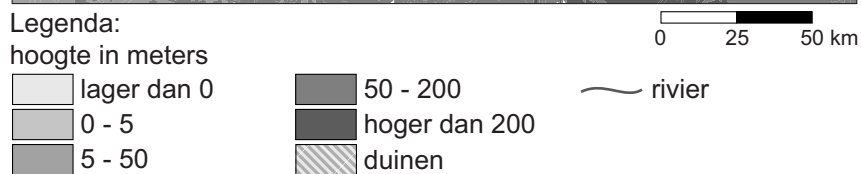
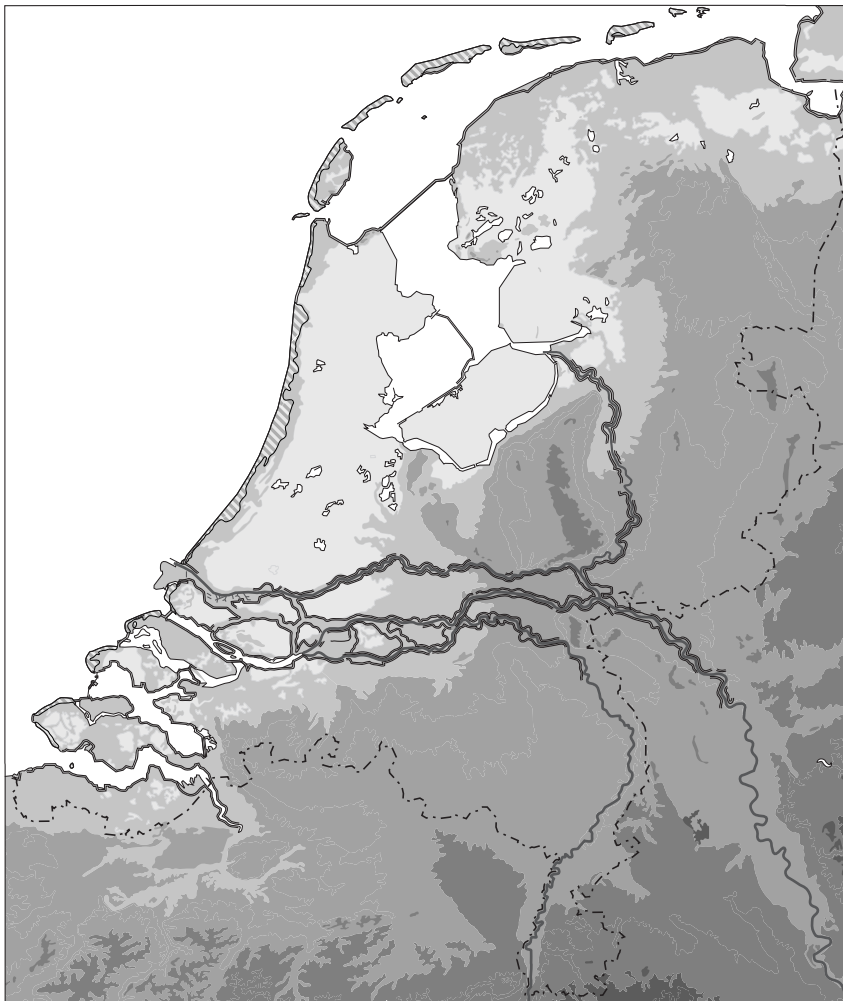
bron 1

Krantenartikel

Tijgermug duikt op in Veenendaal
1 november 2016 - De Aziatische tijgermug is een vervelend mugje dat oorspronkelijk uit Zuidoost-Azië komt. Deze mug kan gevaarlijke infectieziekten zoals knokkelkoorts verspreiden. In een woonwijk in Veenendaal zijn een paar maanden geleden enkele Aziatische tijgermuggen gevonden. De afgelopen maanden is de tijgermug bestreden, maar toch hebben de insecten hun leefgebied in Veenendaal uitgebreid. Vroeger konden de muggeneitjes de winter niet overleven in Nederland, maar tegenwoordig wel.

- 1p 2 Lees bron 1.
→ Noem de verandering waardoor de eitjes van de tijgermug tegenwoordig wel de winter overleven in Nederland.

bron 2
Nederland, reliëf

- 2p **3** Bekijk bron 2.
In 2100 zal de zeespiegel naar verwachting 35 tot 85 centimeter gestegen zijn ten opzichte van 1990.
- Noem de oorzaak waardoor Nederland eerder dan veel andere landen last zal krijgen van deze zeespiegelstijging.
  - Noem vervolgens een maatregel die we in Nederland kunnen nemen tegen de **gevolgen** van de zeespiegelstijging.

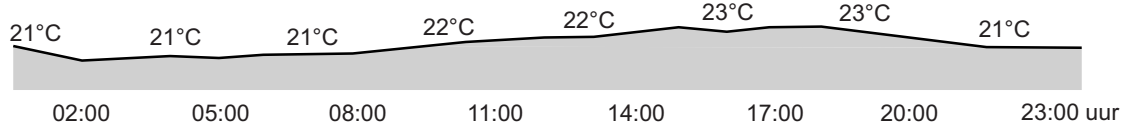
bron 3

Weerbericht van Santander en van Madrid, vrijdag 26 augustus 2016

Santander

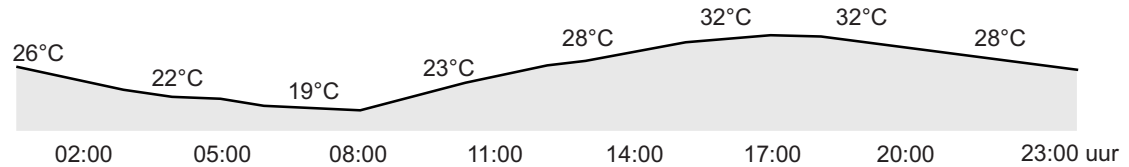
maximum temperatuur 24°C
neerslagkans: 20%
luchtvochtigheid: 84%
wind: 23 km/h

Madrid

maximum temperatuur 34°C
neerslagkans: 0%
luchtvochtigheid: 27%
wind: 16 km/h

1p 4

Bekijk bron 3.

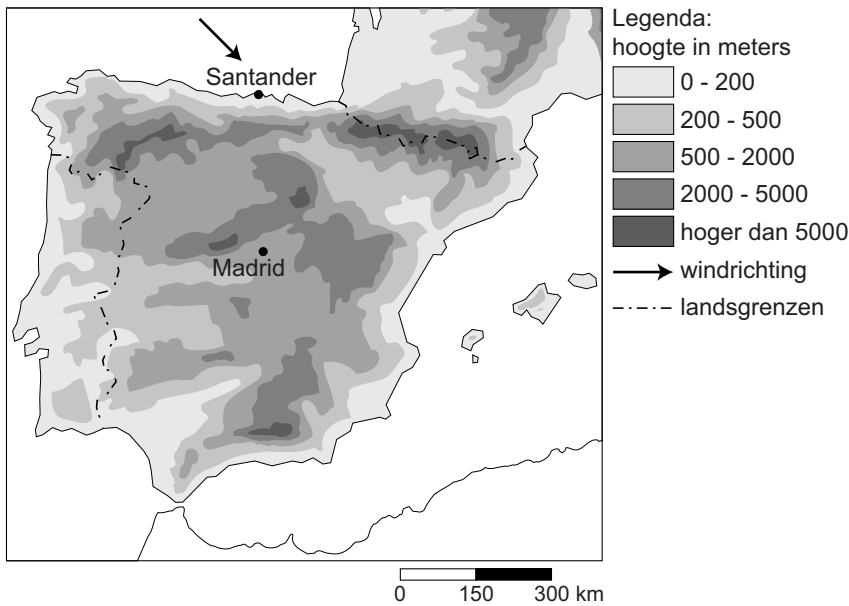
Over bron 3 worden twee uitspraken gedaan.

Uitspraak 1: de gemiddelde temperatuur op 26 augustus 2016 in Madrid was hoger dan die in Santander.

Uitspraak 2: de hoogste temperaturen werden in beide steden rond het middaguur bereikt.

→ Neem de cijfers 1 en 2 van de uitspraken over op het antwoordblad en zet erachter of de uitspraak juist of onjuist is.

bron 4
Spanje en Portugal

- 2p 5 Bekijk bron 4.
→ Welke invloed heeft de aanlandige wind op de **temperatuur** in Santander in de zomer?
→ Noem, met behulp van de kaart in bron 4, de oorzaak waardoor de kans op **neerslag** in Santander toeneemt bij aanlandige wind.

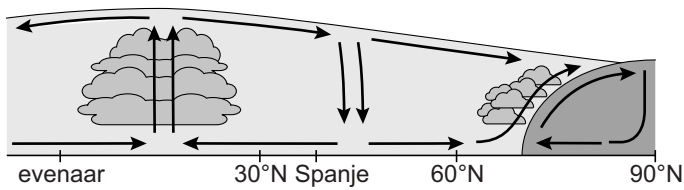
bron 5
Invultekst

In Madrid is het verschil tussen de dag- en nachttemperatuur ... **1** ... (groter / kleiner) dan in Santander.
De oorzaak is een ... **2** ... (hogere / lagere) luchtdruk boven Madrid. Dit betekent dat er in de nacht ... **3** ... (meer / minder) bewolking is waardoor de warmte gemakkelijker wordt ... **4** ... (afgegeven / vastgehouden) in de atmosfeer.

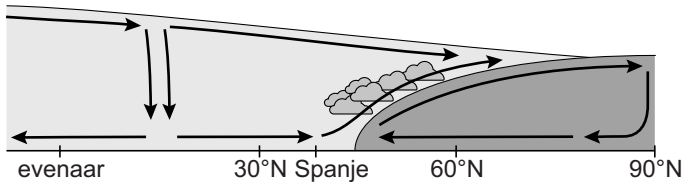
- 2p 6 Bekijk bron 3 en bron 4 en lees bron 5.
In bron 5 staat achter de cijfers 1, 2, 3 en 4 een keuzemogelijkheid.
→ Neem de cijfers 1, 2, 3 en 4 uit bron 5 over op het antwoordblad en zet de juiste keuze erachter.

bron 6

Luchtdrukverdeling op het noordelijk halfrond op 21 juni

Luchtdrukverdeling op het noordelijk halfrond op 21 december

2p 7

Bekijk bron 6.

Er is een verschil tussen de jaarlijkse neerslagverdeling van het mediterrane klimaat in Spanje en het zeeklimaat in Nederland.

Nederland heeft neerslag in alle jaargetijden.

- Waarin wijkt de jaarlijkse neerslagverdeling in het mediterrane deel van Spanje af van de jaarlijkse neerslagverdeling in Nederland?
- Geef met behulp van bron 6 een verklaring van de jaarlijkse neerslagverdeling in het mediterrane deel van Spanje.

bron 7

Temperatuurgegevens van New York en San Francisco in de maanden januari en juli

	New York	San Francisco
januari	-0,4 °C	9,2 °C
juli	24,7 °C	16,8 °C

bron 8

Noord-Amerika

Legenda:

- ▶— warme zeestroom
- ▶— koude zeestroom

bron 9

Invultekst

In San Francisco is het verschil tussen de januaritemperatuur en de julitemperatuur ... **1** ... (groter / kleiner) dan in New York. De julitemperatuur in San Francisco is lager dan dat je op basis van de breedteligging zou verwachten. Dit komt onder andere door de ligging aan een ... **2** ... (koude / warme) zeestroom. In New York is de temperatuur in januari voor een plaats op die breedte relatief ... **3** ... (hoog / laag). De zeestroom heeft weinig invloed op de januaritemperatuur in New York vanwege een ... **4** ... (aanlandige / aflandige) wind.

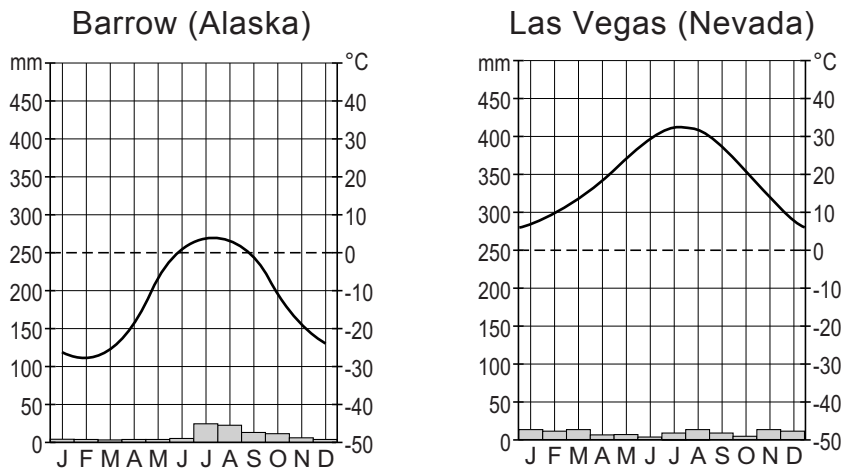
2p 8 Bekijk bron 7 en bron 8 en lees bron 9.

In bron 9 staat achter de cijfers 1, 2, 3 en 4 een keuzemogelijkheid.

→ Neem de cijfers 1, 2, 3 en 4 uit de tekst van bron 9 over op het antwoordblad en zet de juiste keuze erachter.

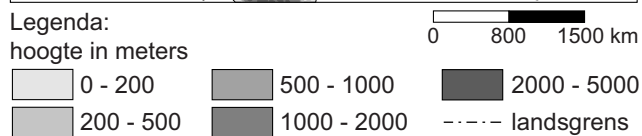
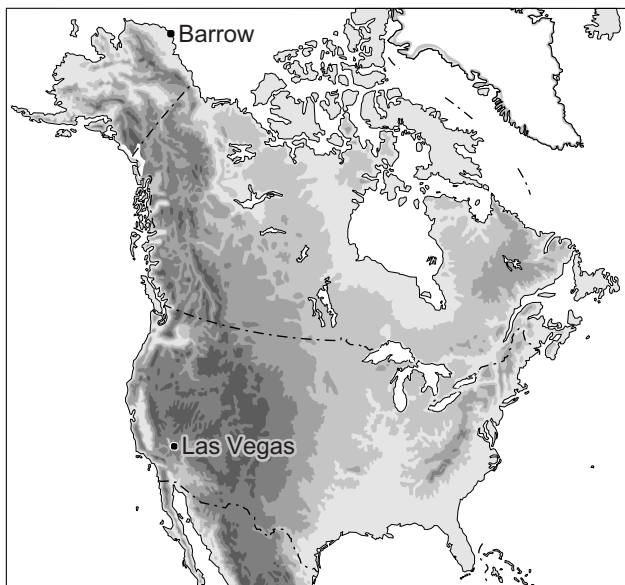
bron 10

Twee klimaatgrafieken

bron 11

Noord-Amerika, reliëf

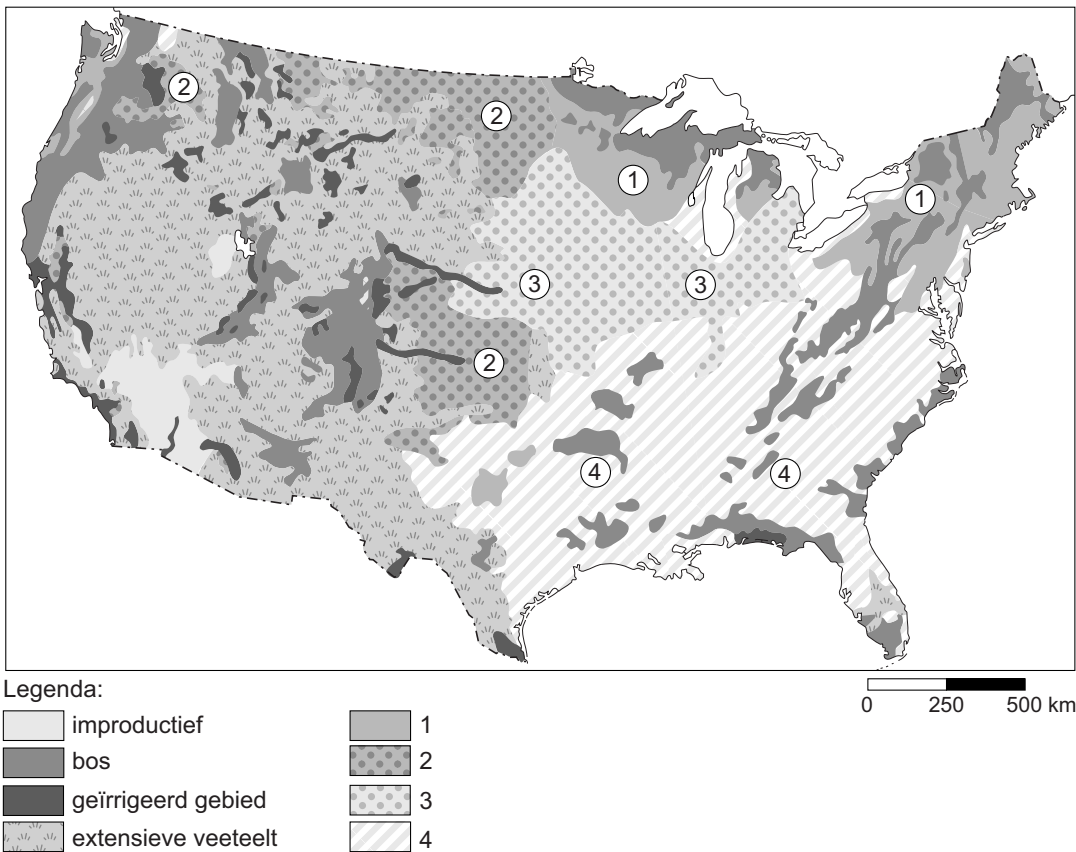
1p 9 Bekijk bron 10 en bron 11.
 Welk klimaat hebben Barrow en Las Vegas?

	Barrow	Las Vegas
A	poolklimaat	landklimaat
B	toendraklimaat	Mediterraan klimaat
C	landklimaat	woestijnklimaat
D	toendraklimaat	woestijnklimaat

bron 12

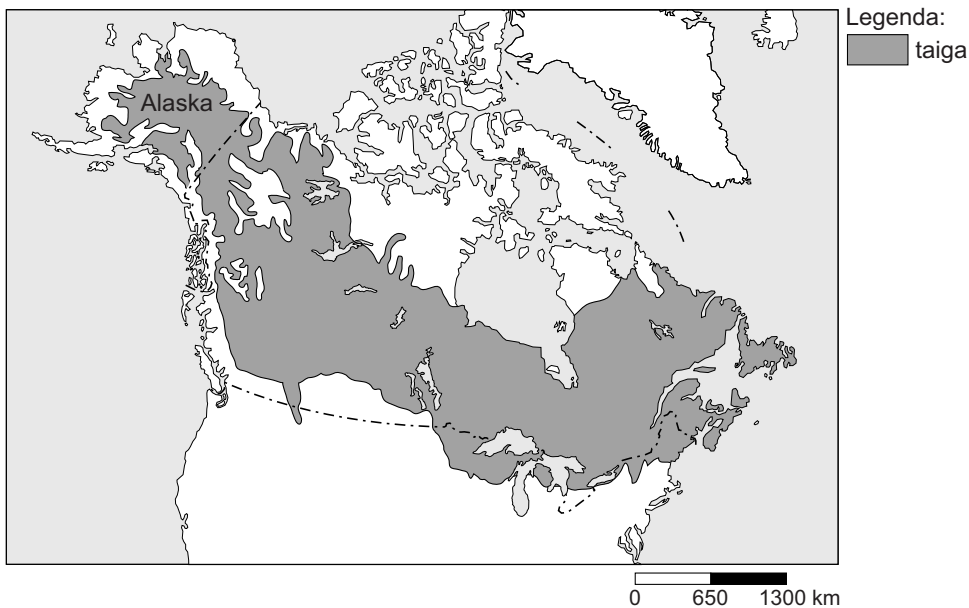
Bodemgebruik in de Verenigde Staten

- 1p 10 Bekijk bron 12.
In bron 12 zijn in de legenda vier vormen van bodemgebruik vervangen door de cijfers 1, 2, 3 en 4.
Welk bodemgebruik komt bij cijfer 1 het meest voor?
- A katoen
  - B mais
  - C melkveeteelt
  - D tarwe

bron 13

Taiga in Noord-Amerika

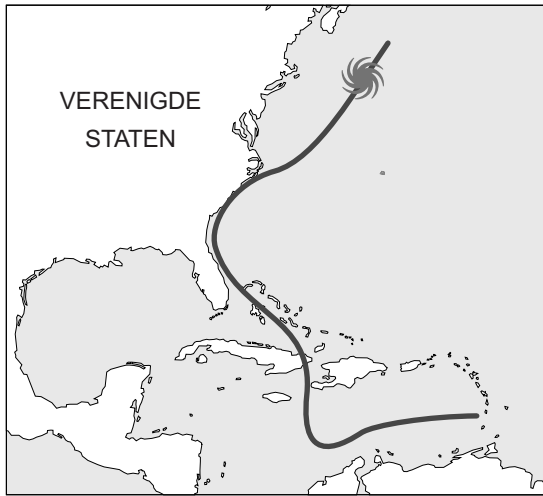

- 1p 11 Bekijk bron 13.
Door de klimaatverandering verschuift de taiga in Noord-Amerika.
→ Verschuift de taiga in Alaska naar het noorden of naar het zuiden?
Geef een argument voor je keuze.
- 1p 12 Om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen kan overgestapt worden op auto's die op elektriciteit rijden in plaats van op benzine of diesel. Zelfs als iedereen nu elektrisch gaat rijden, zal de uitstoot toch maar weinig afnemen, want auto's zijn ook nu maar voor een klein deel verantwoordelijk voor de uitstoot van broeikasgassen.
→ Noem nog een reden waarom rijden met elektrische auto's de uitstoot van broeikasgassen maar weinig vermindert.
- 1p 13 Er worden twee uitspraken gedaan over het ontstaan van orkanen.
Uitspraak 1: een orkaan is een groot gebied van lage luchtdruk.
Uitspraak 2: orkanen komen in de Verenigde Staten vooral voor in de maanden februari tot en met mei.
→ Neem de cijfers 1 en 2 van de uitspraken over op het antwoordblad en zet erachter of de uitspraak juist of onjuist is.

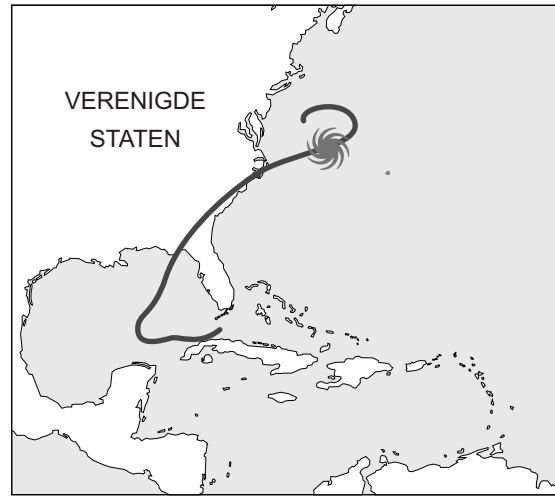
bron 14

Baan van de orkanen Matthew en Hermine, 2016

Matthew

Hermine

bron 15

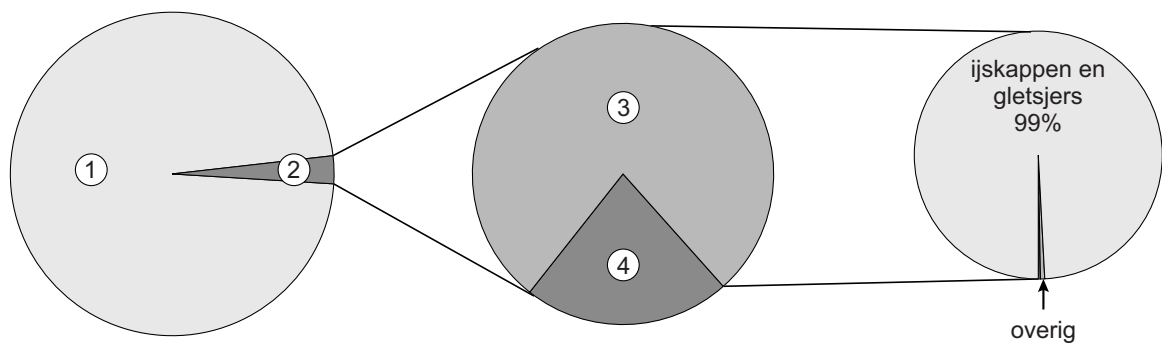
Krantenartikel

Twee miljoen Amerikanen op de vlucht voor orkaan Matthew
6 oktober 2016 - Amerika bereidt zich voor op de komst van de krachtige orkaan Matthew. Die zal naar verwachting morgenochtend Nederlandse tijd aan land gaan in de zuidelijke staat Florida. 1,5 miljoen mensen moeten hun huis verlaten. In drie andere staten gaat het om nog eens 500.000 mensen. De voorbije dagen raasde Matthew boven de Caraïben. Daar zijn minstens 144 mensen gedood.

- 2p 14 Bekijk bron 14 en lees bron 15.
Zowel bij orkaan Hermine als bij orkaan Matthew werden zo'n 2 miljoen mensen geëvacueerd uit Florida en de omliggende staten. Achteraf bleek dat niet bij beide orkanen nodig.
- Geef met behulp van bron 14 een oorzaak waardoor orkaan Matthew minder rampzalige gevolgen voor het zuidoosten van de Verenigde Staten had dan orkaan Hermine.
  - Noem een reden waarom er toch evenveel mensen geëvacueerd werden.

bron 16

Verdeling van water op aarde

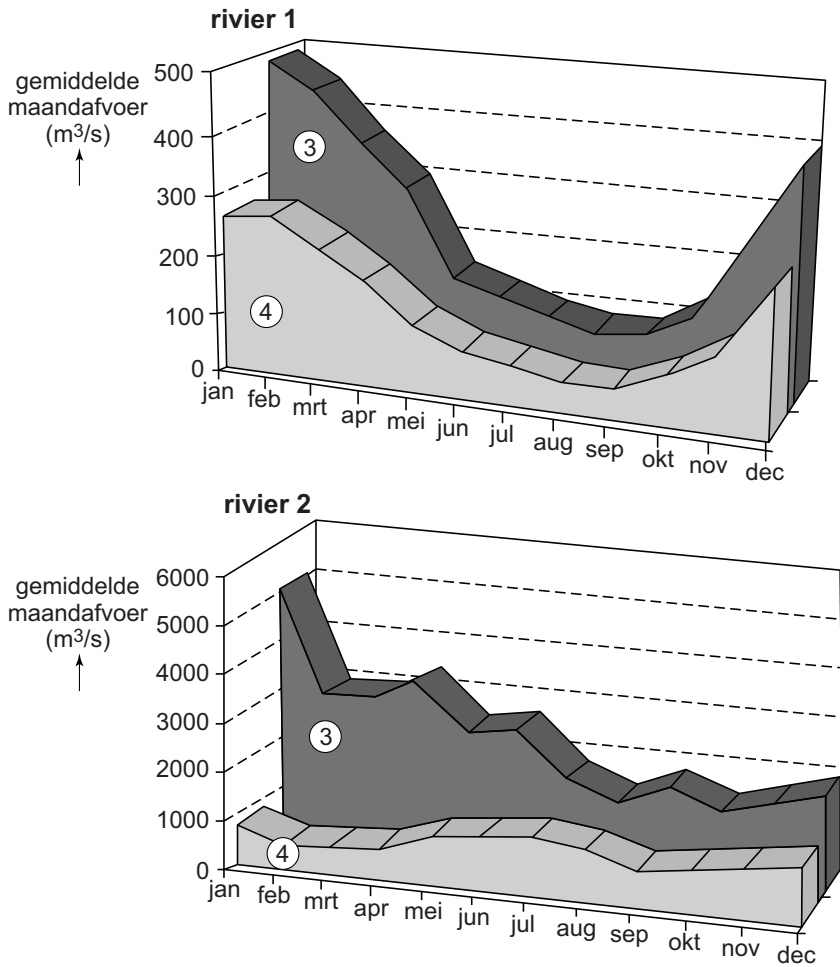

- 1p 15 Bekijk bron 16.
Bron 16 laat de verdeling van het water op aarde zien. In de bron zijn vier begrippen vervangen door de cijfers 1, 2, 3 en 4.
Waar staan de cijfers 1, 2, 3 en 4 uit bron 16 juist bij de vier soorten water?

	grondwater	oppervlakte- water	zoet water	zout water
A	1	2	3	4
B	1	3	4	2
C	3	4	1	2
D	3	4	2	1
E	4	3	1	2
F	4	3	2	1

bron 17

Regiem van twee rivieren in de bovenloop en de benedenloop

1p 16

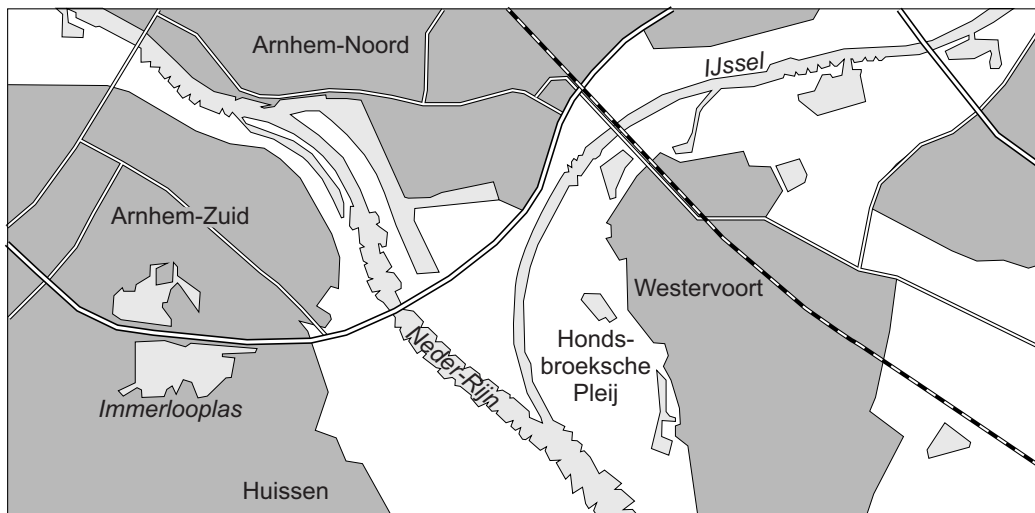
Bekijk bron 17.

Bron 17 laat het regiem van twee rivieren zien. Bij elke rivier is het regiem in de bovenloop en de benedenloop aangegeven.

Waar staat bij de cijfers 1, 2, 3 en 4 uit bron 17 juist aangegeven waar de cijfers betrekking op hebben?

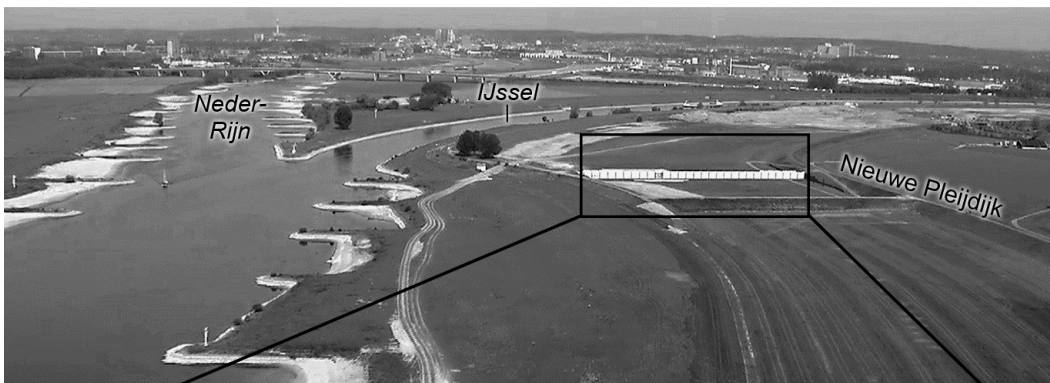
	rivier 1	rivier 2	3	4
A	Maas	Rijn	benedenloop	bovenloop
B	Maas	Rijn	bovenloop	benedenloop
C	Rijn	Maas	benedenloop	bovenloop
D	Rijn	Maas	bovenloop	benedenloop

bron 18
Omgeving Hondsbroeksche Pleij

Legenda:
  bebouwd gebied
  natuur en landbouw
  water
 0 500 1000 m

bron 19
Hondsbroeksche Pleij bij Westervoort en het betonnen regelwerk

bron 20

Hondsbroeksche Pleij bij Westervoort bij hoogwater

- 1p 17 Bekijk bron 18, bron 19 en bron 20.
Het project bij de splitsing van de Neder-Rijn en de IJssel bij Westervoort is uitgevoerd om de waterdoorvoer en de waterverdeling te verbeteren. Bij naderend hoogwater kunnen de betonnen schuiven uit de 150 meter lange constructie worden verwijderd (zie bron 19).
Hoe noemen we het deel van de rivier waar dit project in het kader van Ruimte voor de Rivier is aangelegd?
- A een boezem
  - B een oeverwal
  - C een overloop
  - D een uiterwaard
- 1p 18 Bekijk bron 18, bron 19 en bron 20.
Welke maatregel in het kader Ruimte voor de Rivier is in het gebied van de Hondsbroeksche Pleij uitgevoerd?
- A aanleg van een nevengeul
  - B dijkverhoging
  - C kribverlaging
  - D obstakelverwijdering
- 1p 19 Bekijk bron 18, bron 19 en bron 20.
→ Geef aan welk voordeel dit project voor Arnhem heeft.

bron 21

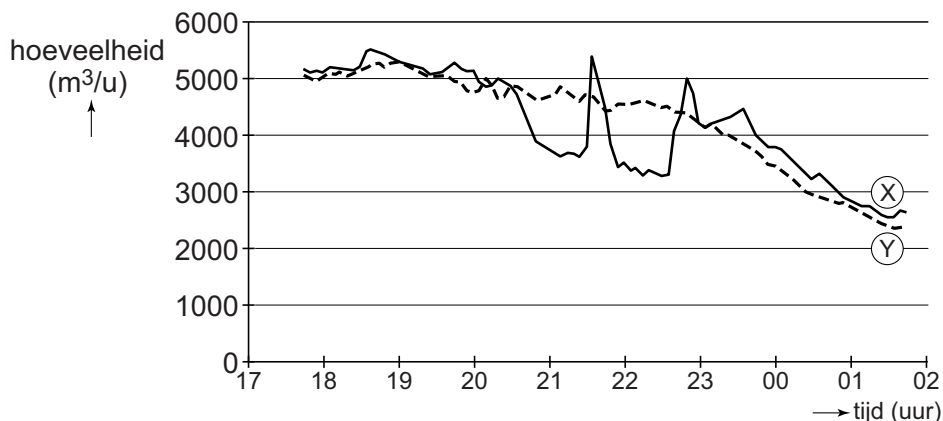
Tekst

Zowel in stedelijk als in landelijk gebied kan er sprake zijn van een daling van de grondwaterstand door menselijk ingrijpen. Door bemaling kan een verlaging van de grondwaterstand ontstaan. Een verlaging van de grondwaterstand in een polder leidt tot daling van de grondwaterstand in een wijde omtrek van de polder.

- 1p 20 Lees bron 21.
In bron 21 wordt het bemalen van polders als oorzaak van de daling van de grondwaterstand gegeven.
→ Geef nog een oorzaak waardoor de grondwaterstand door menselijk ingrijpen kan dalen.
- 1p 21 Lees bron 21.
→ Geef de oorzaak waardoor bemaling van een polder leidt tot daling van de grondwaterstand in een wijde omtrek van de polder.

bron 22

Waterlevering in Nederland op twee verschillende dagen

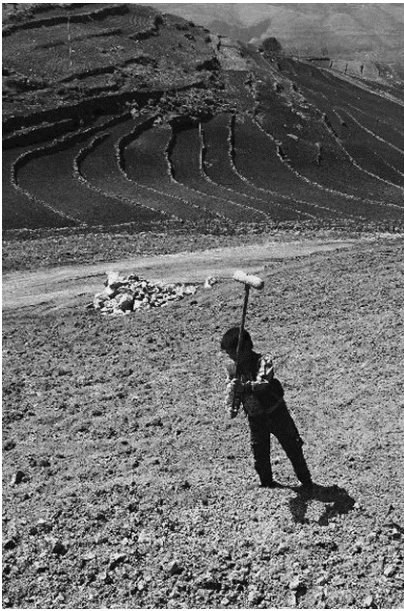

- 1p 22 Bekijk bron 22.
In bron 22 staan twee lijnen. Eén lijn is van 6 juni 2014 en de andere lijn is van 13 juni 2014. Op 13 juni 2014 werd de voetbalwedstrijd Nederland - Spanje gespeeld op het wereldkampioenschap in Brazilië.
→ Geef eerst aan welke letter, X of Y, de lijn van de dag van de wedstrijd (13 juni) aangeeft. Geef vervolgens een argument voor je keuze met behulp van bron 22.

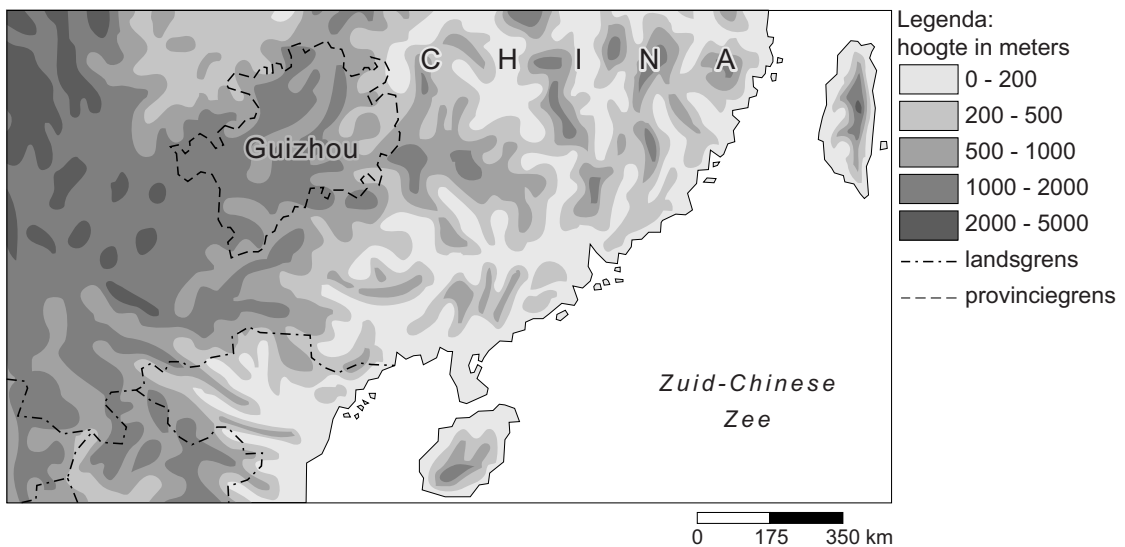
bron 23

Droogte in de Chinese provincie Guizhou, 2013

bron 24

Deel van China

- 1p 23 Bekijk bron 23 en bron 24.
Bron 23 laat een Chinese landarbeider in de Chinese provincie Guizhou zien in 2013. De provincie Guizhou ligt in een deel van China waar veel neerslag valt. Toch is in Guizhou grote waterschaarste. Meer dan een miljoen mensen in de provincie Guizhou hebben een langdurige tekort aan water. Het watertekort is onder andere ontstaan door de gestegen welvaart.
→ Noem nog een menselijke oorzaak van dit groeiende watertekort.

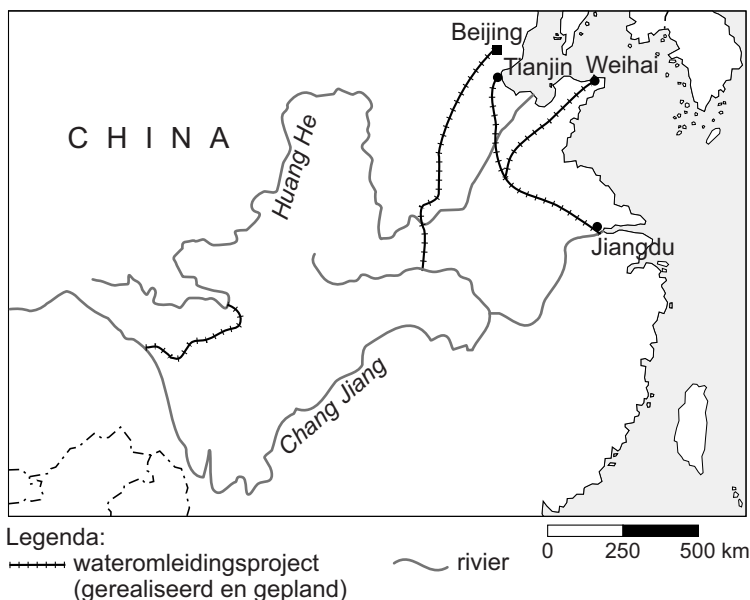
bron 25
Ontzilting

De Chinese hoofdstad Beijing heeft te maken met een watertekort en zoekt oplossingen om zich te verzekeren van voldoende schoon drinkwater. Het drinkwater voor de inwoners van Beijing moet vanaf 2019 voor een groot deel worden geproduceerd uit ontzilt zeewater uit de naburige provincie Hebei. Volgens de voorspellingen zal het gezuiverde zeewater zorgen voor 30 procent van het totale waterverbruik van Beijing.

- 1p **24** Lees bron 25.
Het ontzilten van zeewater wordt nu niet gezien als een duurzame manier van drinkwaterproductie.
→ Aan welke voorwaarde moet worden voldaan zodat het ontzilten van zeewater wel echt duurzaam wordt?

bron 26
Het wateromleidingsproject in China

Beijing, 13 december 2014 - De eerste fase van het grootste wateromleidingsproject ter wereld, de 'Zuid naar Noord Water Omleiding' genoemd, is afgelopen vrijdag volledig in gebruik genomen. Ruim 1400 kilometer kanalen en pijpleidingen leiden vanaf nu miljarden kubieke meters water van de zuidelijke rivier de Chang Jiang naar de droge noordelijke gebieden van China, waaronder ook de hoofdstad Beijing.

- 2p **25** Lees en bekijk bron 26.
Behalve voor drinkwater kan het water uit het wateromleidingsproject ook gebruikt worden voor andere doelen.
→ Geef twee andere doelen waarvoor dit water in het noorden gebruikt kan worden.

bron 27

Drie vormen van irrigatie in het Midden-Oosten

foto 1
oppervlakte-irrigatie

foto 2
beregening

foto 3
druppelirrigatie

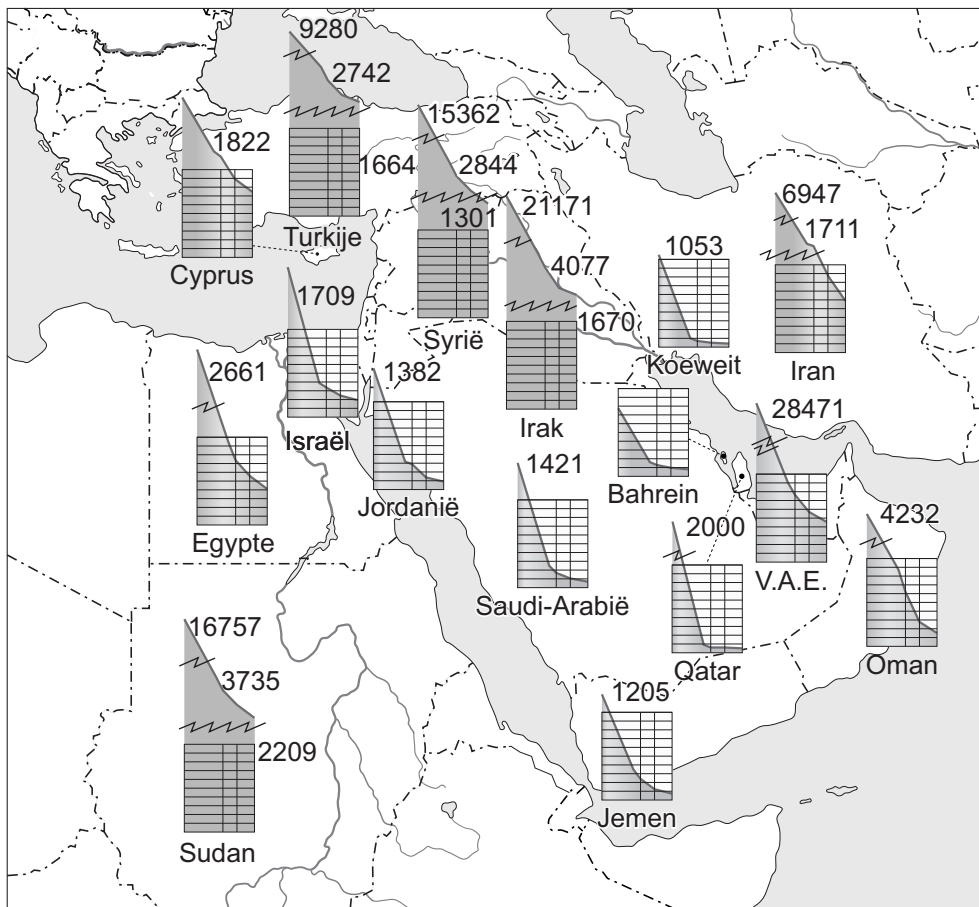
1p 26

Bekijk bron 27.

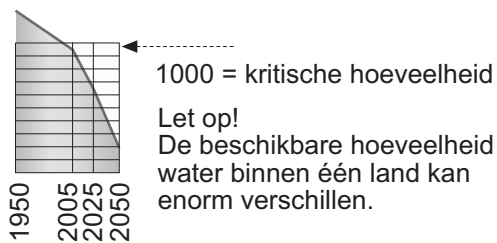
Bron 27 laat drie foto's zien van vormen van irrigatie in het Midden-Oosten. Bij irrigatie is er altijd verdamping en kans op verzilting. Op welke foto staat een vorm van irrigatie met de grootste verdamping en op welke foto staat een vorm van irrigatie met de grootste kans op verzilting?

	grootste verdamping	grootste kans op verzilting
A	foto 1	foto 1
B	foto 1	foto 3
C	foto 2	foto 3
D	foto 3	foto 1
E	foto 3	foto 3

bron 28
Waterschaarste

Legenda:
netto beschikbare hoeveelheid zoet water afkomstig uit neerslag (in m³) per persoon per jaar in 1950, 2005, 2025 en 2050

- 1p 27 Bekijk bron 28.
Over bron 28 worden twee uitspraken gedaan.
Uitspraak 1: alle landen in het Midden-Oosten hebben sinds 1950 een afname van de netto beschikbare hoeveelheid zoet water per persoon afkomstig uit neerslag.
Uitspraak 2: in Egypte zal in 2050 per persoon minder water afkomstig uit neerslag zijn dan in Israël.
→ Neem de cijfers 1 en 2 van de uitspraken over op het antwoordblad en zet erachter of de uitspraak juist of onjuist is.

- 1p **28** Bekijk bron 28.
In de legenda van bron 28 staat aangegeven dat de beschikbare hoeveelheid water binnen één land enorm kan verschillen.
→ Geef een natuurlijke oorzaak waardoor in het ene deel van een land meer water beschikbaar is dan in het andere deel.

bron 29

Krantenartikel

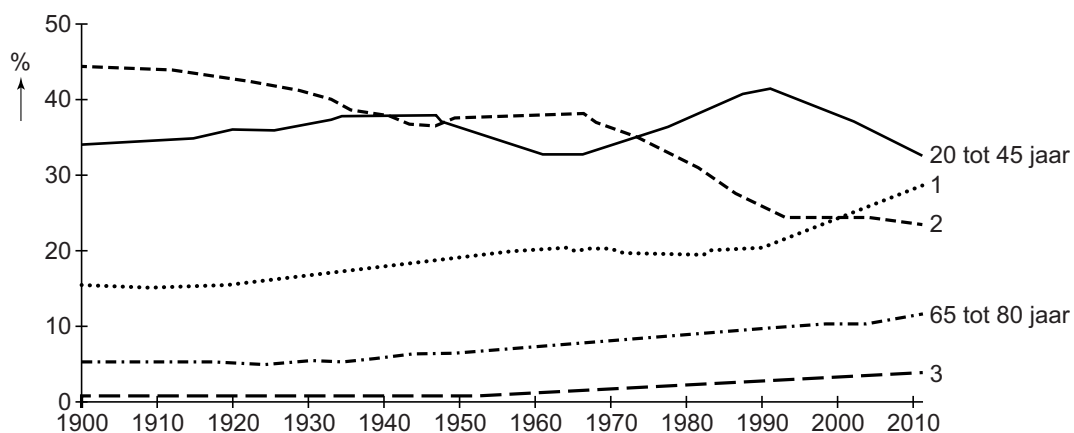
Nijldelta zakt weg in stijgende zee
20 februari 2014 - De Nijldelta, die zorgt voor twee derde van de landbouwproductie in Egypte, dreigt ten prooi te vallen aan een stijgende zeespiegel. Er is maar een klein beetje zeewater nodig om landbouwgrond onvruchtbaar te maken, dus volgt boer Mohamed Saeed nauwlettend de bewegingen van de zee. Elk jaar komt de zee dichterbij zijn land. Mohamed verwacht dat zijn land binnen tien jaar helemaal onder water zal staan. Maatregelen om de oprukkende zee te stoppen met golfbrekers en aarden dijken zullen de schade aan gewassen niet kunnen voorkomen. Niet alleen de stijgende zeespiegel vormt een bedreiging voor de noordkust van Egypte, maar de delta daalt ook sinds de bouw van de Aswandam.

- 1p **29** Lees bron 29.
In bron 29 staat dat het aanleggen van golfbrekers en aarden dijken de schade aan gewassen niet zal voorkomen.
→ Noem een oorzaak waardoor de verzilting ondanks deze maatregelen doorgaat.
- 2p **30** De Aswandam ligt in een dunbevolkt deel van Egypte, ver van het dichtbevolkte deel van Egypte. De ligging heeft zowel voordelen als nadelen.
→ Noem eerst een voordeel van de ligging van de Aswandam in een dunbevolkt deel van Egypte.
→ Noem vervolgens een nadeel van de ligging van de Aswandam in een dunbevolkt deel van Egypte, ver van het dichtbevolkte deel.

Bevolking en ruimte

bron 30

Nederland, leeftijdssamenstelling bevolking, 1900-2012

1p 31 Bekijk bron 30.

Drie leeftijdsgroepen in bron 30 zijn vervangen door de cijfers 1, 2 en 3. De leeftijdsgroepen 20 tot 45 jaar en 65 tot 80 jaar zijn al aangegeven. Waar staan de cijfers 1, 2 en 3 uit bron 30 juist bij de andere drie leeftijdsgroepen?

	0 tot 20 jaar	45 tot 65 jaar	80 jaar en ouder
A	1	2	3
B	1	3	2
C	2	1	3
D	2	3	1
E	3	1	2
F	3	2	1

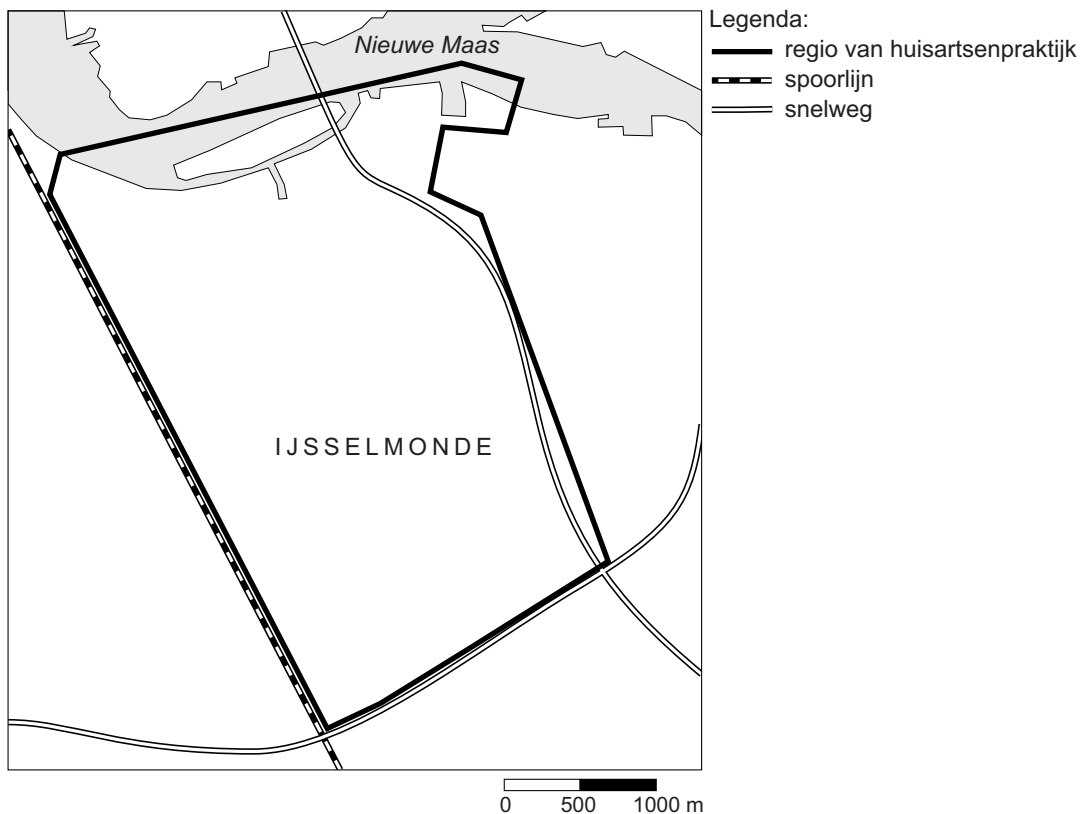
bron 31

Patiënteninformatie van een huisartsenpraktijk

In spoedgevallen moet de huisarts binnen 15 minuten bij de patiënt kunnen zijn. Om aan deze wettelijke eis te kunnen voldoen, leveren wij huisartsenzorg in het postcodegebied 3078, 3079, een deel van 3077 en in een beperkt deel van Barendrecht. Op de kaart staat de regio van onze huisartsenpraktijk omlind.

bron 32

Regio waar huisartsenzorg geleverd wordt door de huisartsenpraktijk

- 1p 32 Lees bron 31 en bekijk bron 32.
Welk aardrijkskundig begrip hoort bij bron 31 en bron 32?
- A congestie
  - B drempelwaarde
  - C reikwijdte
  - D verzorgingsgebied

- 2p 33 Bij elke periode in de geschiedenis hoort een bepaald overheersend verstedelijkingspatroon met bijbehorende kenmerken.
→ Neem de jaartallen 1900, 1970 en 2000 over op het antwoordblad en zet achter elk jaartal de **twee** bijbehorende begrippen.
Kies uit: re-urbanisatie, suburbanisatie, urbanisatie, forensisme, herinrichting, industrialisatie.

bron 33

Vier foto's van verschillende stadswijken

foto P

foto Q

foto R

foto S

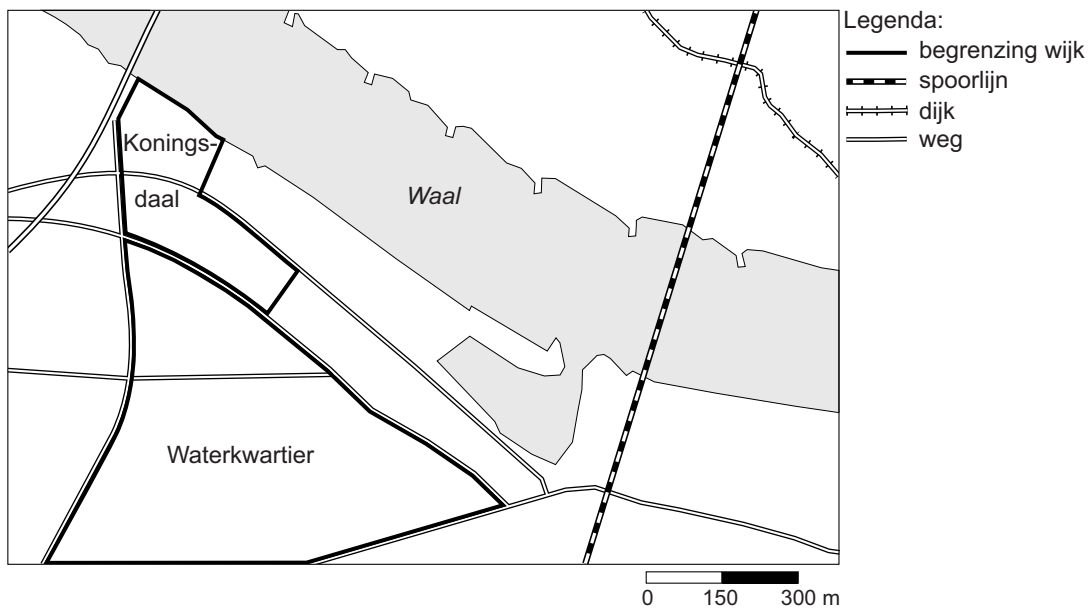

- 1p 34 Bekijk bron 33.
Elke stad heeft wijken uit verschillende bouwperiodes.
Waar staan de wijken op de foto's in bron 33 in de juiste volgorde vanuit het centrum naar de buitenwijk?
- A P - Q - R - S
  - B P - Q - S - R
  - C P - R - S - Q
  - D R - P - S - Q
  - E R - Q - S - P
  - F R - S - Q - P

bron 34

Koningsdaal, nieuwe wijk in Waalfront Nijmegen, 2016

bron 35

De wijken Waterkwartier en Koningsdaal in Nijmegen

Het Waterkwartier is een achterstandswijk in Nijmegen. Tegen het Waterkwartier wordt de wijk Koningsdaal gebouwd. Dit deel van Nijmegen, het Waalfront, gaat door de bouw van de wijk Koningsdaal ingrijpend veranderen: van verouderd bedrijventerrein naar levendige woonwijk.

In en om de bouwlocatie is ook nu al het nodige te beleven: een oude fabriek, het Honigcomplex, is veranderd in een plek voor kunst, cultuur, sport, evenementen en horeca. Het Honigcomplex ligt tegen de wijk Koningsdaal aan.

De kopers van de 'royale herenhuizen' (vanaf € 265.000) en de stadsvilla's (tot € 345.000) voelen zich meer thuis in hipstercafé Brebl in het Honigcomplex dan om de hoek in café 't Woaterkwartiertje in het Waterkwartier.

2p 35 Bekijk bron 34 en lees bron 35.

→ Geef een argument waarom de wijk Koningsdaal een voorbeeld is van herinrichting.

→ Waaruit blijkt uit bron 35 dat er in dit deel van Nijmegen sprake kan zijn van segregatie?

bron 36

Duitsland, bevolkingsontwikkeling in 2015

Totale bevolking Duitsland op 1 januari 2015	81.248.691
geboorte	677.187
sterfte	877.745
sociale bevolkingsgroei	251.712

- 1p **36** Bekijk bron 36.
Wat was het inwonertal op 1 januari 2016 in Duitsland?
- A 81.048.133
  - B 81.197.537
  - C 81.299.845
  - D 81.700.961

bron 37

Winkelcentrum CentrO, Oberhausen

De stad Oberhausen ligt in het Ruhrgebied. Sinds 1997 is Oberhausen zich steeds meer gaan richten op het toerisme. In Oberhausen ligt winkelcentrum CentrO. Het is met ongeveer 119.000 m² winkeloppervlakte één van de grootste winkel- en vrijetijdscentra van Duitsland en is bekend vanwege zijn grote jaarlijkse kerstmarkt.

- 1p **37** Lees bron 37.
De stad Oberhausen is de laatste tientallen jaren erg van karakter veranderd.
→ Geef de reden waarom herinrichting economisch noodzakelijk was voor Oberhausen en het Ruhrgebied.

bron 38

Beschrijving van vier Duitse steden

Beschrijving 1: deze stad is het belangrijkste financiële centrum van Duitsland. Er zijn veel hoofdkantoren van de grote banken gevestigd. Bij deze stad ligt het grootste vliegveld van Duitsland.

Beschrijving 2: dit is de grootste stad in het Ruhrgebied.

Beschrijving 3: deze stad is de belangrijkste zeehaven van Duitsland.

Beschrijving 4: deze stad is na Berlijn de grootste stad in het voormalige Oost-Duitsland.

1p **38** Lees bron 38.

Waar staan de cijfers 1, 2, 3 en 4 van de beschrijvingen uit bron 38 juist bij alle vier de steden?

	Dortmund	Frankfurt	Hamburg	Leipzig
A	1	2	3	4
B	1	3	2	4
C	2	1	3	4
D	2	1	4	3
E	4	1	2	3
F	4	2	3	1

- 2p 39 China voerde vanaf 1979 een eenkindpolitiek. De eenkindpolitiek kreeg te veel nadelen voor China en is daarom in 2015 afgeschaft.
→ Noem twee sociaal-economische redenen voor afschaffing van de eenkindpolitiek.
- 1p 40 Miljoenen Chinezen zijn vanuit het platteland in het westen gaan werken in de steden in het oosten. Ze zijn daar ook gaan wonen.
→ Geef de reden waarom forensisme geen alternatief was voor deze mensen.

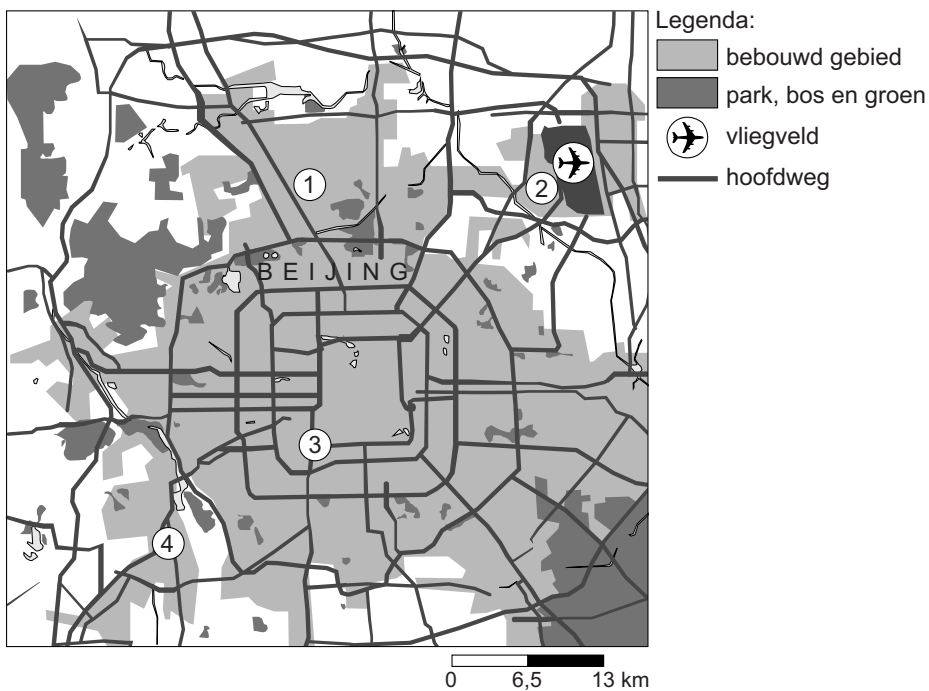
bron 39

Straatnaambord in Beijing

bron 40

Plattegrond Beijing

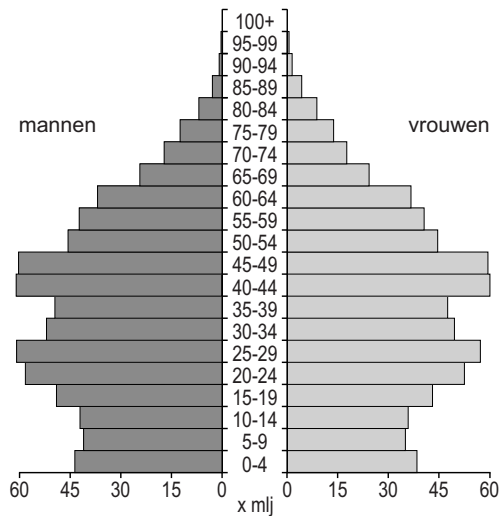

- 1p 41 Bekijk bron 39 en bron 40.
Op de plattegrond in bron 40 staan vier cijfers.
Bij welk cijfer staat een straatnaambord van een hutong zoals in bron 39?
- A bij 1
  - B bij 2
  - C bij 3
  - D bij 4

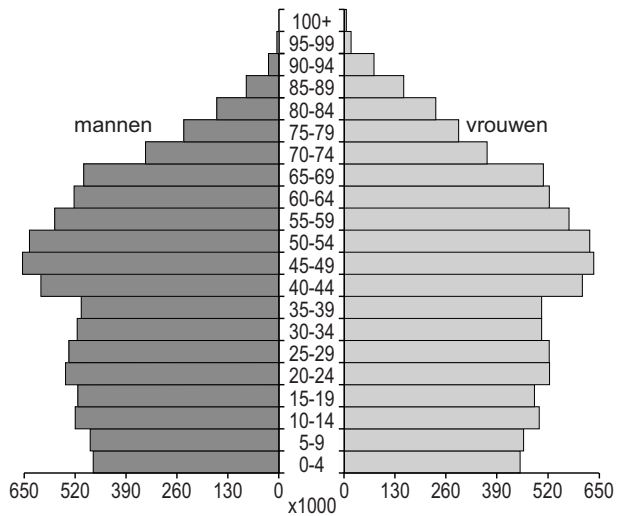
bron 41

Bevolkingsdiagram van drie landen, 2014

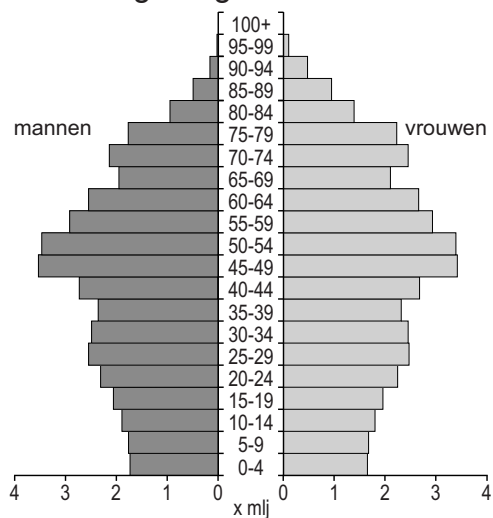
bevolkingsdiagram 1

bevolkingsdiagram 2

bevolkingsdiagram 3

1p 42 Bekijk bron 41.

De bevolkingsdiagrammen zijn van China, Duitsland en Nederland. Ze staan in bron 41 in willekeurige volgorde.

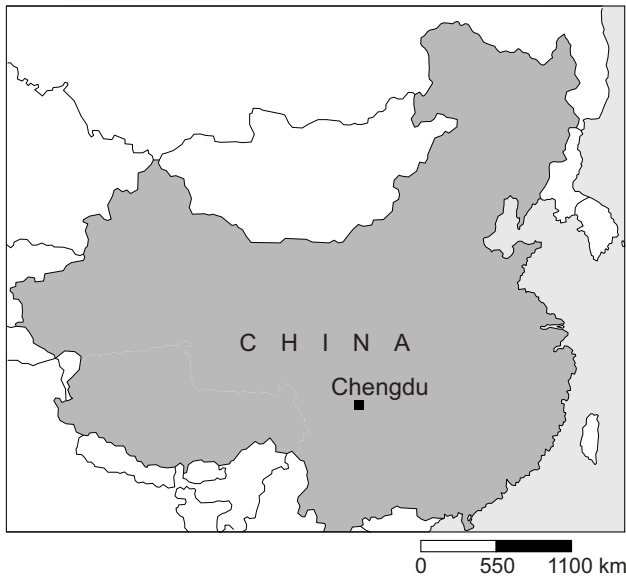
Waar staan de cijfers 1, 2 en 3 van de bevolkingsdiagrammen uit bron 41 juist bij alle drie de landen?

	China	Duitsland	Nederland
A	1	2	3
B	1	3	2
C	2	1	3
D	2	3	1
E	3	1	2
F	3	2	1

- 1p **43** Over het Chinese hukousysteem worden twee uitspraken gedaan.
Uitspraak 1: het hukousysteem draagt bij aan de segregatie binnen een stad.
Uitspraak 2: een gevolg van het hukousysteem is dat veel kinderen op het platteland bij de grootouders worden achtergelaten.
→ Neem de cijfers 1 en 2 van de uitspraken over op het antwoordblad en zet erachter of de uitspraak juist of onjuist is.

bron 42

China

- 1p **44** Bekijk bron 42.
Chengdu is een snelgroeiende stad waar veel nieuwe wijken worden gebouwd aan de buitenrand van de stad. De Chinese regering heeft in de loop van de jaren arbeiders verplaatst van de binnenstad naar deze nieuwe woonwijken. Om de wijken te kunnen bouwen moest eerst het bestemmingsplan worden gewijzigd.
→ Geef een politiek argument waarom het in China gemakkelijker is om een bestemmingsplan te wijzigen en mensen te verplaatsen dan bijvoorbeeld in Nederland.

bron 43

De metro in Shanghai in 2016

In 20 jaar tijd is Shanghai Metro uitgegroeid tot het grootste en meest gebruikte metronet ter wereld. Met een groot aantal lijnen, 364 stations, 588 kilometer rails en ruim drie miljard ritjes per jaar is deze metro een wereld op zichzelf. De plaats waar twee of meer metrolijnen samenkomen heet een overstaphub.

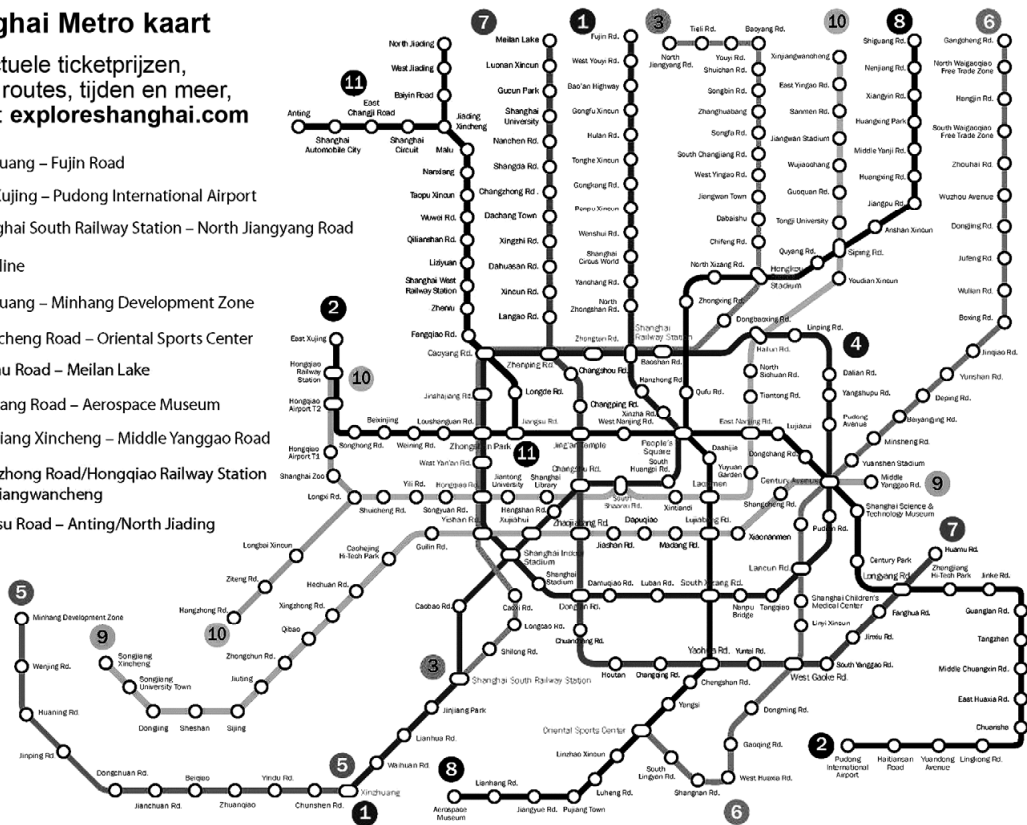
bron 44

Metrolijnen Shanghai

Shanghai Metro kaart

Voor actuele ticketprijzen, snelste routes, tijden en meer, bezoek: exploreshanghai.com

- 1 Xinzhuang – Fujin Road
- 2 East Xujing – Pudong International Airport
- 3 Shanghai South Railway Station – North Jiangyang Road
- 4 Loop line
- 5 Xinzhuang – Minhang Development Zone
- 6 Gangcheng Road – Oriental Sports Center
- 7 Huamu Road – Meilan Lake
- 8 Shiguang Road – Aerospace Museum
- 9 Songjiang Xincheng – Middle Yanggao Road
- 10 Hangzhong Road/Hongqiao Railway Station – Xinjiangwancheng
- 11 Jiangsu Road – Anting/North Jiading

2p 45 Lees bron 43 en bekijk bron 44.

Een overstaphub is belangrijk in het metronetwerk.

→ Noem een aantrekkingsfactor van het wonen bij zo'n overstaphub.

→ Noem een afstotingsfactor van het wonen bij zo'n overstaphub.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.